



SEE MORE JESUS · WANTTOSEEMORE.COM

Bibilia Yugaga Atĩa Ũhoru wa Ũmenyo? — Mũthingi · Maandĩko ma KJV na Namba cia Strong's

THE FOUNDATION · THE ORIGINAL STUDY, SET IN THE ANCIENT ORDER

Ũmenyo — Ũrutani wa Mũthingi wa Kĩmũrite

KIAMBĪRĪRIA

Thikĩrĩria njĩra ya mũndũ mũũgĩ: eigagĩra ũmenyo. Ũcookanagĩrĩria ngoro-inĩ yake na meciiria-inĩ make, o ta ũrĩa mũndũ eigagĩra indo nyũmba yake, naguo ũmũgitagĩra mũthenya wa thũna. Kiugo gĩa tene gĩa Kĩhibirania nĩ daath (H1847, knowledge) — ũrĩa ũmenyagio ũgatũũrio, na ũrĩa ũtamenyagio ũkoora. No mũndũ mũkĩigu ndaigagĩra kĩndũ, na kanua gake mwene nĩko kamũrehagĩra mwanangĩko hakuhĩ. Na thikĩrĩria ũrĩa gwĩkaga kũrĩ andũ othe rĩrĩa maregaga kũmenya: mathiiaa ũkombo-inĩ, na makaniinwo — no ti nĩ ũndũ wa kwaga kĩyo, no nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo. Ũrĩa wothe ũregaga ũmenyo nĩ we mwene ũregagwo. No Ngai ndagatiganĩrie mũndũ ũrĩ ũkombo-inĩ atarĩ na ũteithio. Ũrĩa Wĩtĩrĩrwo Maguta ookire kohorithania mũndũ mũnyitĩre, kũhe atumumu kuona, na kũtongoria andũ na ũhoru-wa-ma nginya kwĩrira. Na ũmenyo ũyũ ũũkaga atĩa? Ti o rĩmwe. ũũkaga o ta ũrĩa kaana kaheagwo irio: mbere iria, thuutha wa mĩgate mĩrũaru; kanini haha, kanini harĩa, mũhari ũmwe ũigĩrĩrwo igũrũ rĩa ũngĩ. Na ũũkaga o kũrĩ andũ menyihĩtie. Mũndũ ũyũ wĩyũrĩtie na ũũgĩ wake mwene ndarĩ handũ ha kũrutwo nĩ Ngai; nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wonete Mwathani ũndũ. Nĩ ũndũ ũcio tiga meciiria maku mwene, na woe make. Kĩyo gĩa maũndũ macio mothe ti gũtuĩka mũũgĩ thĩ-inĩ ĩno: nĩ kũmenya Ngai we mwene, na gũkũra ũmenyo-inĩ ũcio matukũ maku mothe. Thĩkania ũhoru ũcio.

ITHIRANGI ITATU CIA MAKĪRIA MONERO ŪRŪ:

1. Mũndũ mũũgĩ ekaga atĩa na ũmenyo?
2. Nĩ atĩa ũkoragĩrĩra andũ arĩa matarĩ na ũmenyo — na ũhonokio nĩ ũrĩkũ?
3. ũmenyo ũkinyagĩra mũndũ atĩa, na nĩ wa gũthĩĩ na muoro wa ũndũ ũrĩkũ?

CIUGO CIA KIRIIKI

“Ŭmenyi” — **G1108 gnosīs** — kŭmenya, ŭmenyo

kŭrŭgama na kwongerereka kŭna [ŭ]menyo wa Mwathani na Mŭhonokia witŭ Jesu Kristo

“Gwŭtŭkŭra” — **G1922 epignōsis** — Kŭmenya, kŭrŭmbŭiya biŭ, kŭmenyithania

kwŭrira nŭ ŭndŭ wa kŭmenya ŭhoro-wa-ma

“menya” — **G1097 ginōsko** — kŭmenya

mŭico wa ŭmenyo — kŭmenya Ngai

CIUGO CIA KIHEBERI

“Ŭmenyi” — **H1847 daath** — ŭmenyo, ŭmenyeru

Andŭ oogŭ mahandaga ŭmenyo

“menya” — **H3045 yada** — kŭmenya, kŭmenya na njŭra ya kuona

Kŭrŭmŭrŭra nŭguo kŭmenya JEHOVA

“ŭmenyo” — **H998 biynah** — ŭmenyo

Gŭa na ŭŭgŭ, gŭa na ŭmenyo

(Meciiria makwa mŭrŭmwe — daath (H1847, ŭmenyo) yumaga kŭrŭ yada (H3045, kŭmenya). Thŭinŭ wa Kŭhibirania, ŭmenyo ti kŭrundo kŭa ciugo ciŭgŭrŭrwo hamwe; nŭ itunda rŭa kŭmenya. Ŭrŭa ŭŭi kuumaga harŭ ŭrŭa ŭŭi — na nŭkŭo wŭrutwo ŭyŭ ŭthiraga na ŭmenyo wa Ngai.)

MUHURI WA KWAMBŭRŭIA

Thimo 10:14 Andŭ oogŭ meigagŭra ŭmenyo, no kanua ga kŭrimŭ keŭtagŭria mwanangŭko.

[H1847 daath ■]

ANDŬ OOGŬ MEIGAGŬRA ŬMENYO.

(Meciiria makwa ma mwene — andŭ oogŭ mahithaga ŭmenyo meciiragia-inŭ na ngoro-inŭ. Ŭhithagwo ta indo nyŭmba-inŭ, wagŭrŭre mŭthenya ŭrŭa ŭkabatarania. Mŭndŭ mŭkŭgu ndahithaga kŭndŭ, na kanua gake kwe mwene kŭrŭ hakuhi na mwanangŭko.)

I. THIMO — ANDŬ OOŬ MAIGAGA ŬMENYO

A. Thimo 11:9 Mŭndŭ ŭtetigŭrŭte Ngai nŭanangaga mŭndŭ wa itŭŭra na kanua gake, no arŭa athingu nŭmetharaga nŭ ŭndŭ wa ŭmenyo. **[H1847 daath ■]**

NO ARŬA ATHINGU NŬMETHARAGA NŬ ŬNDŬ WA ŬMENYO.

(Mŭario yakwa mŭene — nŭhonokagio kuuma kŭniinwo na ŭndŭ wa ŭmenyo. Kanua ka mŭhinga karŭanangaga; ŭmenyo wa ŭhoro-wa-ma nŭguo ŭhonokagia.)

B. Thimo 12:1 Mŭndŭ ŭrŭa wothē wendete ŭtaaro nŭendete ŭmenyi, no ŭrŭa ŭthŭire gŭkaanio nŭ mŭndŭ mŭkŭgu. **[H1847 daath ■]**

MŬNDŬ ŬRŬA WOTHE WENDETE ŬTAARO NŬENDETE ŬMENYI.

C. Thimo 15:14 Ngoro ŭrŭ na gŭkŭŭrana maŭndŭ nŭmaathaga ŭmenyo, no kanua ka mŭndŭ mŭkŭgu kehŭŭnagia na ŭrimŭ. **[H1847 daath ■]**

NGORO ŬRŬ NA GŬKŬŬRANA MAŬNDŬ NŬMAATHAGA ŬMENYO.

D. Thimo 18:15 Ngoro ya mŭndŭ mŭkŭŭrani maŭndŭ nŭgŭagŭra ŭmenyo; matŭ ma arŭa oogŭ nŭmaŭcaragŭrŭria. **[H1847 daath ■]**

NGOO NŬ IO IGŬAGA ŬMENYO + GŬTŬ NŬ GWO GWETHAGA ŬMENYO.

E. Thimo 24:4 ŭmenyo nŭguo ŭiyŭragia tŭnyŭmba twayo, ŭgatŭiyŭria na indo cia bata, na ŭtonga mwega. **[H1847 daath ■]**

ŬMENYO NŬGUO ŬIYŬRAGIA TŬNYŬMBA TWAYO, ŬGATŬIYŬRIA NA INDO CIA BATA, NA ŬTONGA MWEGA.

F. Thimo 24:5 Mŭndŭ mŭŭgŭ arŭ ŭhoti mŭnene, na mŭndŭ ŭrŭ ŭmenyo nŭakŭragŭrŭria kŭgŭa na hinya; **[H1847 daath ■]**

NA MÚNDŮ ŮRĪ ŮMENYO NĪAKĪRAGĪRĪRIA KŪGĪA NA HINYA.

II. WAGA WA ŮMENYO — WATAHA NA WANANGĪKO

A. Isaia 5:13 Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmagatahwo matwarwo bŭrŭri ũngĩ nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo; andũ ao arĩa atĩĩku magaakua nĩ ng’aragu, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa kĩhooteke nĩ nyoota. **[H1847 daath ■]**
NĪ ŮNDŮ ŮCIO ANDŮ AKWA NĪMAGATAHWO MATWARWO BŪRŪRI ŮNGĪ NĪ ŮNDŮ WA KWAGA ŮMENYO.

B. Hosea 4:6 Andũ akwa maniinagwo nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo. “Tondũ nĩmũregete ũmenyo, o na nĩ nĩndĩmũregete mĩtuĩke athĩnjĩri-Ngai akwa; tondũ nĩmũtiganĩirie watho wa Ngai wanyu, o na nĩ nĩngatiganĩria ciana cianyu. **[H1847 daath ■]**
ANDŮ NĪMANANGĪTWO NĪ ŮNDŮ WA KWAGA ŮMENYO + KWAMBA ŮMENYO → NĪ ŮGWAMBA O NAWE.

(Meciiria makwa — mwanangĩko uumaga kũaga ũmenyo. Na ta rora ũrutani wa ũhoru ũyũ: ũngĩrega ũmenyo, o na Jehova nĩagakũrega. Andũ matiathũkagio nĩ kwaga kĩyo, no nĩ kwaga ũmenyo.)

III. ŮTHONI — WĪATHI KŪRĪ ATŪNGATA

A. Luka 4:18 “Roho wa Mwathani arĩ igŭrũ rĩakwa, nĩ ũndũ nĩanjitĩrĩirie maguta nĩguo hunjagĩrie arĩa athĩĩni Ũhoru-ŭrĩa-Mwega. Nĩandũmĩte thiĩ nyanĩrĩre kuohorwo kwa arĩa moheetwo, na atĩ arĩa atumumu nĩmegũcooka kuona, na njohorithie arĩa mahinyĩrĩrio **[G859 aphasis ■]**
KUOHORWO KWA ARĨA MOHEETWO + GŪCOOKA KUONA KWA ARĨA ATUMUMU + KUOHORITHIO KWA ARĨA MAHINYĨRĪRIO

B. 2 Timotheo 2:25 Ningĩ arutage arĩa mamũkararagia ahooreire, arĩ na mwĩhoko atĩ Ngai no atũme merire, nĩguo mamenye ũhoru wa ma **[G1922 epignosis ■]**
NĪGUO MAMENYE ŮHORU WA MA.

(Mecereka makwa mwene — kwĩrira gũũkaga na kũmenya ma. Kiugo nĩ epignosis (G1922, kũmenya biũ) — ũmenyo mũkinyanĩru. Mũndũ ndangĩhota kũhutaĩra kĩria atooĩ; nĩ ũndũ ũcio ũmenyo ũgaakaga mbere ya kwĩrira, na mũrutani mũhooreri agaakaga mbere ya ũmenyo na kwĩrira icio cieri.)

IV. MĪGWA IGŪRŮ WA MĪGWA — IRIA, NIGWA NYAMA NGŪRŮ

A. Isaia 28:9 Nao maroria atĩrĩ, “Nũũ ũcio arageria kũruta maũndũ? Ningĩ nũũ arataarĩria ndũmĩrĩri yake? Hihi nĩ kũrĩ ciana iria ciĩrĩgĩte gũtiga kuonga, o icio irutĩtwo nyondo-inĩ? **[H1847 daath ■]**
NAO MARORIA ATĪRĪ, “NŮŮ ŮCIO ARAGERIA KŪRUTA MAŮNDŮ? NINGĪ NŮŮ ARATAARĪRIA NDŮMĪRĪRI YAKE? HIHI NĪ KŪRĪ CIANA IRIA CIĪRĪGĪTE GŮTIGA KUONGA.

B. Isaia 28:10 Nĩgũkorwo ũrutani wake nĩ ta ũũ: ĩka ũũ na ũũ, ĩka ũũ na ũũ, ningĩ watho nĩŭrũmĩrĩrwo nĩ watho, ĩĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau.”
[H6957 qav ■]

GŪTHOMA HANDU HA WATHO NA WATHO + MĪGWĪRA MĪGWĪRA + GATHĪ GATHĪ, NA HAO HANDU HANDU.

C. 1 Akorinitho 3:1 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndingĩahotire kũmwarĩria ta mŭrĩ andũ a kĩiroho, no ndaamwarĩirie ta mŭrĩ andũ a thĩ, o ta twana tũnini thĩĩnĩ wa Kristũ. **[G3516 nepios ■]**
TIRI TA ANDŮ A ROHO, NO TA ANDŮ A MWĪRĪ = ICIANA THĪINĪ WA KRĪSTŮ.

D. 1 Akorinitho 3:2 Ndaamũheire iria, no ti irio nyũmũ ndaamũheire, nĩgũkorwo mũtiakinyĩte a gũcirĩa. Ti-itherũ o na rĩu mũtikinyĩte a gũcirĩa. **[G1051 gala ■]**
NDAAMŪHEIRE IRIA, NO TI IRIO NYŪMŮ NDAAMŪHEIRE → MŪTIKINYĪTE A GŪCIRĪA.

E. Ahibirania 5:14 No irio iria nyũmũ nĩ cia andũ arĩa agima, arĩa nĩ ũndũ wa kũmenyera gũcihũthĩra kaingĩ, nĩmerutĩte gũkũũrana wega na ũũru. **[G5160 trophe ■]**
NO IRIO IRIA NYŪMŮ NĪ CIA ANDŮ ARĨA AGIMA → NĪMERUTĪTE GŪKŪŪRANA WEGA NA ŮŪRU.

(Mecabu makwa ma mwene — iria rĩũkaga mbere ya irio nyũmũ; ũguo nĩguo Ngai arutanaga, mũhari na mũhari, na kanini haha na kanini harĩa hangĩ. No ũrĩa wothe ũtũũraga na iria agatũũra arĩ mwana. Nĩguo mũndũ arutwo ũmenyo na kũmenya ũrutani, no nginya ateithũrwo kuuma iria — aheagwo irio kanini o kanini, nginya moigo make mameeramio kũmenya ũhoru wa gũkũũrana gatagatĩ ka wega na ũũru.)

V. WĪNYOTO ŪTUMAGA ŪMENYO WĪGUKE

A. Isaia 40:13 Nũũ wanamenya meciiria ma Jehova, kana akĩmũtaara taarĩ we mũmũhei kĩrĩra?

[H7307 ruach ■]

NŪŪ WANAMENYA MECIIRIA MA JEHOVA, KANA AKĨMŪTAARA TAARĨ WE MŪMŪHEI KĨRĨRA?

B. Isaia 40:14 Nũũ Jehova aahoire kĩrĩra nĩguo amũmenyithie maũndũ, na nũũ wamũrutire gũthĩĩ na njĩra irĩa yagĩrĩre? Nũũ wamũrutire maũndũ ma ũũgĩ, kana akĩmuonia ũrĩa angĩhota gũkuũkĩrwo nĩ maũndũ? **[H1847 daath ■]**

NĪ ŪRĨA WAMWĪRUTĪTE, NA AKĨMŪRUTA ŪMENYO?

(Meciiria makwa mwene — gũtirĩ mũndũ wigana kũrutana Jehova ũndũ o na ũrĩkũ. Nĩ ũndũ mũritũ kwamũkĩra ũmenyo wa Ngai ũngĩyũrĩte ũmenyo waku wee mwene; wĩnyihia nĩ kwĩtikĩra ũrĩa tũtoĩ kĩingĩ. Mũndũ ũrĩa ũmenyaga ũrĩa atoĩ kĩingĩ nĩwe wĩhaarĩrie kũrutwo nĩ Ngai.)

C. Aroma 10:2 Nĩgũkorwo nĩ ndĩ mũira wao atĩ nĩ marĩ kĩyo ũhoro-inĩ wa Ngai, no kĩyo kũ kĩa gĩkaaga ũmenyi. **[G1922 epignosis ■]**

NO KĨYO KĨU KĨAO GĨKAAGA ŪMENYI.

(Mawoni makwa — kĩyo gũtingĩiganania kũhoro-inĩ hatarĩ ũmenyo. Mũndũ no ateng'ere na hinya, no ateng'eraga mwena ũrĩa mũhitũku. Reke kĩyo gĩaku gĩtongoragio nĩ ũmenyo.)

KŪHINGA

2 Petero 3:18 No rĩrĩ, thiĩ na mbere gũkũra thiĩnĩ wa wega na ũmenyo wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ. Nake arotũũra arĩ na riiri rĩu na nginya tene! Amenĩ. **[G1108 gnosis ■]**

KŪRA WĪKIRE + NA ŪMENYO WA MWATHANI NA MŪHONOKANIRIA WITŪ JESU KRISTO.

Thimo 2:5 hĩndĩ ĩyo nĩũgataũkĩrwo nĩ ũhoro wa gwĩtigĩra Jehova, na ũgĩe na ũmenyo wa Ngai. **[H1847 daath ■]**

TAŪKĨRWA NĨ WĪTĪGĨRO WA JEHOVA + KOROTA ŪMENYO WA NGAI.

(Meciiria makwa mwene — ũyũ nĩguo mũthemba wothie wa wĩruti ũyũ handũ hamwe: ũmenyo, daath (H1847, ũmenyo), nĩũigagwo nĩ arĩa oogĩ, na kwaga kwaguo nĩ kũniinaga; ũũkaga rũhoro rũrũmĩrĩre rũhoro, irĩa mbere ya irio nyũmũ, kũrĩ arĩa enyihanagia no ti kũrĩ arĩa metonyaga marĩ na ũiganu; na kĩrĩko kĩa guo ti kũmenya maũndũ maingĩ, no nĩ kũmenya Ngai, gĩnosko (G1097, kũmenya). Athingu nĩ mahonokagio nĩguo, ũrĩa mũnyitĩre nĩ oohorwo nĩguo, na kaana nĩgakũraga nĩguo. Īgĩte, na ũkũre thiĩnĩ waguo, nginya mũthenya wa riiri wake.)

KĪGERANIO GĨA GWĪMENYERIA

1. Thimo 10:14 — Andũ oogĩ meigagĩra:

- a) ũtonga
- b) ũmenyo
- c) ciugo

2. Hosea 4:6 — Andũ akwa maniinagwo nĩ ũndũ wa kwaga:

- a) ũmenyo
- b) hinya
- c) mataaro

3. Proverbs 11:9 — Nĩ ũndũ wa ũmenyo nĩmagateithũrwo:

- a) andũ arĩa oogĩ
 - b) mũndũ mũbaari
- Arĩa athingu

4. Isaiah 5:13 — Andũ akwa nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ, nĩ ũndũ wa:

- a) matirĩ na ũmenyo
- b) nĩwariganĩrwo nĩ watho wa Ngai waku

c) andũ ao arĩa atĩĩku nĩ makuĩte ng'aragu

5. 2 Timotheo 2:25 — Ngai no atũme merire, nĩguo:

- a) kuoneka rĩngĩ kwa maitho
- b) gwĩtigĩra Jehova
- c) kũmenya ũhoru wa ma

6. Isaia 28:9 — Arageria kũruta maũndũ kũrĩ:

- a) ciana thĩinĩ wa Kristo
- Icio ciatigithanĩtio na iria
- c) arĩa mathiiaga ta andũ

7. Rugano rwa Aroma 10:2 — Nĩ marĩ kĩyo ũhoru-inĩ wa Ngai, no kĩyo kũu kĩa gĩkaaga:

- a) ũmenyo
- b) ũthingu
- c) watho

MAJIBU MAGIRIRU: 1-b, 2-a, 3-c, 4-a, 5-c, 6-b, 7-a

ŨŨ NDŪRANIRI ŨYŪ WAGAWANYIKA

ŪRĨA IRIA RĪTŪĪKAGA NYAMA: IRIA NA NYAMA NYŪMU NĪCIO CIONGAGĪRĨRA MĪHARI YA MBERE YA CIUGO CIA NGAI (AHIBIRANIA 5:12) — IRIA RĪRĨA RĪTARĪ NA ŨHEENANIA RĨA ŨHORU, NĪGUO MŪKŪRE NĪ ŨNDŪ WARĪO (1 PETERO 2:2).

ŪRĨA MŪNYIITWO AAHONOKAGIO: KŪHONOKIO KWA ARĨA MOOHETWO NĪKUO GŪTONGORAGIA MWAKA WA MWATHANI ŪRĨA MWĪTĪKĪRĪKU — MWAKA WA JUBILII, RĪRĨA WĪYATHI WANĪRĪRAGWO BŪRŪRI WOTHE (LEVITICUS 25:10 → LUKE 4:19).

KWĪTĪKĪRA ŨHORU-RĪ, GŪTHIRAGA ATĪA: KWĪTĪKĪRA ŨHORU WA MA NĪ GŪTONGORAGIA MŪNDŪ KWĪRIRA NĪGUO AGĪE NA MUOYO (ATŪMWO 11:18) NA KUUMA MŪTEGO-INĪ (2 TIMOTHEO 2:26).

ŪRĨA KIUGO GĪAKĪTWO: MŪHARI NA MŪHARI, HABA KANINI, NA KŪU KANINI (ISAIA 28:10) — WATHO ŨNYIITANĪRIO NA WATHO ŨNGĪ, KIUGO GĪOTHE GĪGATONDEKWO NA ŪRĨA KWAGĪRĪRE.

ŪRĨA MŪTHĪNJĪRI-NGAI AMĪIGAGA: MĪROMO YA MŪTHĪNJĪRI-NGAI YAGĪRĪRWO NĪ KŪIGA ŨMENYO (MALAKI 2:7), NA ŪRĨA ŪREGAGA ŨMENYO NDAGATUĪKA MŪTHĪNJĪRI-NGAI (HOSEA 4:6) — KŪIGA ŨMENYO NĪ WĪRA WA MŪTHĪNJĪRI-NGAI; NA INYUĪ MŪRĪ THIRITŪ YA ATHĪNJĪRI-NGAI A ŪTHAMAKI (1 PETERO 2:9).

SOURCES & CREDITS

Scripture: Kikuyu Bible (CC BY-SA 4.0) — a redistributable edition, looked up exactly and never machine-translated.

Alternate chapter/verse numbering reconciled with STEP Bible TVTMS (CC BY 4.0).

Strong's numbering & original-language data: OpenScriptures Hebrew Bible (CC BY 4.0); STEP Bible.org — TAHOT/TAGNT/TBESH/TBESG (CC BY 4.0);

Robinson-Pierpont Byzantine Majority Text (Public Domain); Strong's dictionary, 1890 (Public Domain).

Typography: Google Noto fonts (SIL Open Font License 1.1).

© SEE MORE JESUS · wanttoseemore.com — shared under Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0).